

## ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕАЛІЙ У ФРАНКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

### INTERPRETATION OF NATIONAL REALITIES IN FRENCH TRANSLATION OF TARAS SHEVCHENKO'S WORKS

**Бумба В.М.,**

*orcid.org/0000-0001-7459-265X*

*магістрант факультету іноземних мов*

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

Стаття присвячена проблемі перекладу культурно-маркованих одиниць. Об'єктом дослідження є франкомовні переклади поезій Т. Шевченка. Проаналізовано французькі відповідники національних реалій. З'ясовано роль національних реалій у художньому тексті першоджерела та перекладу. Досліджено засоби відтворення реалій у франкомовних перекладах Т. Шевченка.

**Ключові слова:** художній текст, національні реалії, перекладацький відповідник, Тарас Шевченко.

Статья посвящена проблеме перевода культурно-маркированных единиц. Объектом исследования являются франкоязычные переводы поэзии Т. Шевченко. Проанализированы французские соответствия национальных реалий. Выяснена роль национальных реалий в художественном тексте первоисточника и перевода. Исследованы средства воспроизведения реалий в франкоязычных переводах Т. Шевченко.

**Ключевые слова:** художественный текст, национальные реалии, переводческое соответствие, Тарас Шевченко.

The article focuses on the problems of culturally-marked units translation. The object of the research is French-spoken translations of poetry of T. Shevchenko. French accordances of national realities are analyzed. The role of national realities in the literary text of the original text and translation is studied. The translation means of national realities of Shevchenko's works are examined.

**Key words:** literary text, national realities, translation accordance, Taras Shevchenko.

**Постановка проблеми.** Упродовж останніх років велику увагу в перекладознавстві приділяють відтворенню національних реалій, адже саме вони є відображенням найважливіших компонентів культурної традиції та невичерпним джерелом соціокультурних знань. Реалії несуть інформацію про історичні події, побут, сфери діяльності народу та його світогляд. Однією з важливих проблем теорії та практики перекладу є засоби відтворення реалій, адже переклад повинен відображати народну специфіку першоджерела.

**Аналіз останніх досліджень.** Відтворення національних реалій у перекладознавстві є важливою складовою частиною вітчизняних та зарубіжних дослідників. Одними з перших про реалії заговорили Л. Соболева, Г. Чернова, Г. Шаткова, А. Супруна. На початку 50-х років про реалії як про носії колориту, конкретних, видимих елементів національної своєрідності згадують С. Влахов і С. Флорин. Пізніше вийшла у світ їх книга «Неперекладне в перекладі» (1970), в якій сформульовані характеристика, класифікація і способи перекладу реалій. У підручниках із теорії перекладу Л. Бархударова, В. Комісарова, В. Крупнова, Л. Латишева, Т. Левицької, А. Фітермана, А. Лілової, М. Морозова,

А. Федорова також наявна інформація про культурно-марковані слова. Співвідношення мови і культури розглядали Є. Верещагін і В. Костомаров. Роль слів-реалій у художньому творі досліджували Н. Паморозька і В. Виноградов.

**Метою статті** є з'ясування засобів відтворення українських реалій у франкомовних перекладах Т. Шевченка. У дослідженні використано ряд методів, зокрема описовий метод, методи зіставного, структурно-семантичного та перекладацького аналізів.

**Виклад основного матеріалу.** Упродовж історії людства формувались традиції, звичаї кожного народу. Вони передавалися з покоління в покоління, несучи в собі надзвичайну цінність і неповторність. Кожна держава, кожен народ, кожна місцевість має свої особливі умови розвитку, характерні риси, які відрізняються в різних культурах, надаючи їм щось своєрідне і особливе. Усі ці великі і малі особливості життя народу знаходять відображення в мові. Отже, мова є певним відображенням культури будь-якої нації, вона несе в собі національно-культурний код того чи іншого народу, адже «культура як система включає в себе мову» [3, с. 38]. Мова складається зі слів, у значенні яких може бути виділена особлива частина,

що відображає зв'язок мови і культури і яка називається культурним компонентом семантики мовної одиниці. До таких слів передусім відносяться слова-реалії. Реалії належать до диференційних мовних явищ. Ідейно-естетична цінність, пізнавальне значення цього розряду лексики надзвичайно важливі. Реалії тісно пов'язані з національним колоритом, національною самобутністю, як образно висловився Т. Шевченко: «Нація без своєї власної риси, що тільки їй належить і тільки її характеризує, схожа просто на кисіль, і то на найменш смачний кисіль» [8, с. 327].

Реалії складають значну частину словникового запасу мови і є віддзеркаленням релігійної, історичної, міфологічної картини світу чи маркерами традиції і побуту певної культури. Одним із перших цей термін використав А. Федоров, який визнав, що реалія – це не вербальна одиниця, а «поняття екстралінгвістичне і не може «перекладатися» з однієї мови на іншу, як не може «перекладатися» з однієї мови на іншу будь-яка існуюча в природі річ» [10, с. 174]. Крім цього, існує велика кількість інших визначень, як-от дефініція С. Влахова та С. Флорина: «Реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей в інших мовах такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені «на загальних засадах», тому що вимагають особливого підходу» [3, с. 37].

Реалії характерні для будь-якої мови, їм притаманний яскраво виражений національний колорит. У них найбільш наочно проявляється близькість між мовою і культурою: поява нових реалій в матеріальному і духовному житті суспільства веде до виникнення відповідних слів у мові. Відмінною рисою реалії є характер її предметного змісту. Реалії можуть бути обмежені рамками навіть окремого колективу чи установи. Реаліям притаманний і тимчасовий колорит [3, с. 38]. Як мовне явище, що найбільш тісно пов'язане з культурою, ці лексичні одиниці швидко реагують на всі зміни в розвитку суспільства. Серед них завжди можна виділити реалії-неологізми, історизми, архаїзми.

Переклад реалій у художньому тексті – це частина значущої проблеми передачі національної своєрідності, в якій важлива не тільки перекладацька техніка, а й перекладацьке мистецтво.

Вважають, що «аналіз перекладу і першотвору дає об'єктивний матеріал для виявлення ймовірності/неймовірності передачі компонентів художнього твору, які прямо чи опосередковано вказують на характер авторських інтенцій, експліцитно виражених чи імпліцитно окреслених у тексті» [1, с. 139]. Як стверджує Р. Зорівчак: «У процесі перекладу протиставляються один одному не тільки мови, але навіть тексти, культури і ситуації» [4, с. 148].

Залежно від переваги того чи іншого виду інформації, що її несе реалія в тому чи іншому випадку, від композиційної заданості реалії в ситуативному контексті перекладачі по-різному відтворюють її семантико-стилістичні функції. Перша умова адекватного відтворення реалій – глибоке знання їх. Розглядаючи проблему реалій під час перекладу, виходимо, передусім, із того, що в художньому тексті всі реалії є стильотворчими засобами, бо вони сприяють створенню національного колориту, який завжди є складником стилю.

Кожен із типів реалій вимагає індивідуального підходу під час перекладу. Важливим етапом під час перекладу етнокультурних позначень є трансформація реалій із одного культурного поля в інше, адже системи смислів двох культур майже ніколи не бувають абсолютно симетричними. Необхідність відбиття не лише предметного значення (семантики) реалії, а її колориту (конотації), її національного й історичного забарвлення вважається основною складністю для перекладача, бо ж ідеться про необхідність виокремлення алгоритму перекладу етнокультурних маркерів для віддзеркалення смислу реалій під час перекладу національно-маркованої лексики, «тобто перекладення іншою мовою тих компонентів, завдяки яким зі словесних елементів будується цілісна структура» [14, с. 77]. Як зазначає Р. Зорівчак, реалії є «чи не найнебезпечнішими з підводних каменів, які доводиться долати перекладачам, покликаним якомога правдивіше, точніше, вірніше передати авторський почерк засобами іншої мови» [4, с. 58].

А. Федоров вважає, що основні труднощі передачі реалій під час перекладу пояснюються: 1) відсутністю в мові перекладу відповідника, оскільки в носіїв цієї мови немає позначуваного даною реалією об'єкта (референта); 2) необхідністю разом із предметним значенням реалії передати і колорит – її національну конотацію та історичне забарвлення [10, с. 465]. Передача реалій – одна з найскладніших проблем теорії і практики перекладу й давно перебуває в центрі уваги багатьох дослідників.

Так, А. Федоров виділяє три основні способи передачі реалій засобами іншої мови: транслітерацію; створення нового слова/словосполучення на основі реально існуючих у мові елементів; використання слова, яке позначає щось близьке за функцією до іншомовної реалії [10, с. 465]. В. Виноградов називає п'ять таких способів і дає їм такі назви: транскрипція, гіпо/гіперонімічний переклад, уподібнення, описовий переклад, калькування [2, с. 465]. Р. Зорівчак пропонує дев'ять способів перекладу реалій: транскрипція, гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація, калькування, міжмовна транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення/субституція, контекстуальний переклад, контекстуальне розтлумачення реалій [9, с. 466]. На думку С. Влахова та С. Флоріна, основними прийомами передачі реалій є введення неологізму (калька, напівкалька, освоєння, семантичний неологізм), приблизний переклад (родовидові заміни, функціональний аналог, опис) та контекстуальний переклад [9, с. 466]. У загальному вигляді схема передачі реалій у художньому творі включає: транскрипцію, переклад, приблизний переклад, переклад контекстуальний. Такий широкий спектр засобів дозволяє перекладачеві обрати найвдаліший прийом. Причому йдеться не про те, який із прийомів кращий, а про те, який шлях призведе до найкращого результату в конкретному випадку.

Історія поширення творчості Т. Шевченка у франкомовному світі розпочалася ще у другій половині XIX ст. Перші згадки про українського поета з'являються у Франції у 60-70-тих роках поза минулого століття вже після його смерті. У 1868 р. у часописі «Des nationalités. Revue ethnographique», який вийшов друком за редакцією французького етнографа А. Вер'є, у статті «Тарас Шевченко і Франція: до історії франко-українських культурних взаємин» Раїса Кириченко зазначає, що «1876 рік був визначним для шевченкознавства у Франції. З'явилися перші переклади поезій Шевченка, літературні критичні замітки барона А. д'Аврїля, Е. Дюрана, а також матеріали в періодиці: «Journal des débats» («Журнал дебатів», 1876), «Temps» («Час», 1876), в яких високо оцінено розвідки Е. Дюрана, що відкрив Франції нового поета слов'янського світу, національного поета України» [5]. У 1896 р. у серії «Ельзевірська слов'янська бібліотека» опубліковано добірку вибраних слов'янських поезій, укладену вже згадуваним бароном Адольфом д'Аврїлем («Choix des poésies slaves recueillies par Adolphe d'Avril») [11, с. 6], який подав французький переклад «Гамалії» та висвітлив життя

і творчість Шевченка в історичному контексті України. Українці у Франції долучалися до перекладу і популяризації творів Шевченка. Так, Яків (Жак) Екземплярський, який був консулом у Парижі, виходець з української родини священників, зробив повний переклад поезії «І мертвим, і живим...», який було надруковано у травневому числі часопису «Le Monde slave» («Слов'янський світ») за 1918 р. [11, с. 6]. У цьому ж часописі за 1930 р. було опубліковано французький переклад поеми Т. Шевченка «Єретик (Іван Гус)» («Le Jean Hus»), зроблений Софією Борщак (1891–1932 рр.), дружиною історика Ілька Борщака, у співпраці з французьким істориком і публіцистом Рене Мартелем (René Martel, 1893–1976 рр.) [13, с. 161]. У франкомовній «Антології української літератури XI–XX століть» уміщено уривок із цієї праці, де Е. Ре дає таку оцінку творчості Т. Шевченка: «Лише Шевченкові [у XIX ст.] вдалося створити значущий поетичний доробок, який збудив приспаний розум його нації політичною дією незвичайної сили. Таке поєднання протилежностей, непоєднаних звичок в одній і тій же особі було великою мірою зумовлене тим, що політичні настрої переплелися в ньому з живими особистими емоціями і безпосередньо втілювалися у відвертій прямій мові, якою зазвичай послуговуються, коли говорять про суто власні проблеми. Це те, що робить безсмертними більшість його політичних поем, попри часту неактуальність тем. Але він написав інші поеми, де гострота образи поєднується із цілком модерною метафоричною сміливістю і де у своїх самотніх вештаннях нічним Петербургом він дивним чином нагадує невідомого йому Бодлера» [13, с. 163].

Перші перекладачі поезії Т. Шевченка стикалися з певними труднощами. Про них пише, зокрема, Е. Гійвік у вступній статті до збірки Шевченкових поезій, яку було видано 1964 р. у Парижі під егідою ЮНЕСКО до 150-річчя поета. Відомо, що Е. Гійвік перекладав не з оригіналу, а з підрядника, який йому зробив друг, аматор поезії, поляк В. Пельц, що володів українською мовою. Перекладач замінив римований вірш Шевченка на білий вірш, у якому рима зазвичай відсутня, але може з'являтися оказіонально. За його словами, це уберегло його від багатьох неминучих змістових втрат і дозволило більшменш повно передати дискурсивний зміст поезії Т. Шевченка, тобто той зміст, який міг би мати прозаїчну форму. За словами Е. Гійвіка, він пізнавав творчість Шевченка, перекладаючи його, і вважав переклад найкращим засобом пізнання поета, навіть тоді, коли перекладач не володіє

його мовою. Був переконаний, що навіть за таких умов можна досягти точності в перекладі, але не слід плутати поетичну точність із мовною. Тому перекласти означає відчувати та знайти якомога ближчий до оригіналу еквівалент. Треба якомога менше втрачати, але існує фатальна неможливість зберегти все. Перекладачеві важко передати живий характер мови, яка вступила в період своєї зрілості, адже саме Шевченко зафіксував сучасну українську літературну мову. Варто зазначити, що збірка перекладів Е. Гійвіка відіграла велику роль в ознайомленні франкомовного читача із творчістю Т. Шевченка і, попри наявні недосконалості, донесла до нього слово українського генія.

Розглянемо основні перекладацькі прийоми відтворення українських реалій на прикладі перекладів Т. Шевченка більш детально та визначимо їх особливості, недоліки та переваги кожного з них. Перекладачі доволі часто вдаються до транскрипції та транслітерації. Як слушно зазначає Р. Зорівчак, «єдиний різновид реалій, який неминуче треба подавати в національній подобі, – це антропоніми та топоніми» [4, с. 98]. У текстах перекладів зустрічаємо транслітеровані антропоніми: «*Deja depuis plus de trois jours / Deja depuis plus de trois nuits / Se bat notre Triassilo...*» («*La nuit de Tarass*»), (тут і далі підкреслення наше – В. Б.) [16, с. 48], «*Le Gamalia et ses lascars dinent de lard en silence...*» («*Gamalia*») [16, с. 90]. Також зустрічаємо в поезіях такі власні назви, як *Nalivaiko / Наливайко, le Cosaque Pavliouga / козак Павлюга, Tarass Triassilo / Тарас Трясило, Koniecpolski / Конецпольський, Gamalia / Гамалія, Bogdan / Богдан, Oxane / Оксана*. Зустрічаємо і топоніми «*Le Dniepr mugit, le Dniepr sanglote...*» («*La Folle*») [16, с. 33], «*Du Liman jusqu'à Troubail le champ est couvert de cadavres...*» («*La nuit de Tarass*») [16, с. 48], а також, *Alta / Альта, Scutari / Скутари, Khortytsia / Хортиця, Soubotiv / Суботів*. Таким чином, у перекладах антропоніми та топоніми є більш сприйнятливими для іноземного читача. Вони зберігають своє національне звучання та забарвлення.

Транскрипція сприяє перенесенню читача в атмосферу іншої мови, а не перекладає лексику з однієї мови іншою. Крім того, в текстах перекладів зустрічаються такі транскрипції / транслітерації, як: *le cosaque/козак, le kobzar / кобзар, la kobza / кобза; atamans / отамани, les Zaporogue / запорожці, tsar / цар, kratvtchin / кравчина*. У вищезазначених прикладах видно різницю передачі загальних назв, оскільки їх передача здійснюється з різних мов. Так, вірогідно, що *atamans* було перекладено з російської

мови. У перекладі слова *москалі*, використовують транслітерування *Moscals* («*Gardez-vous d'aimer les Moscals, filles aux sourcils noirs...*», «*Le Moscal aime en badinant, badinant s'en ira...*» («*Catherine*») [16, с. 207], проте зустрічається і слово *les Moscovites* («*Le kobzar joue, il chante aussi, conte comment les Moscovites, les Tartares, les Polonais ont tant combattu les Cosaques*» («*La nuit de Tarass*») [16, с. 46]. Обидва слова – і *москалі*, і *московити* – є етнофілізмами на позначення росіян, що побували в розмовній мові. У даному випадку транслітерація є не найкращим варіантом, передаючи всю експресивність слова, особливість того часу, настрої доби, вона все ж не несе пояснення того чи іншого слова. Тому, перекладаючи транслітерований термін, слід використовувати пояснення (примітки). Для прикладу, *kravtchin / кравчина* – в українській історичній реалії це назва запорізького козачого війська, зібраного Наливайком наприкінці XVI століття. Назва має свою історію, і не кожен українець знатиме визначення даного терміну, не говорячи вже про іноземців. Тому не завжди транслітерація є вдалим способом відтворення реалії, доречніше в такому випадку застосувати прийом дескриптивної перифрази чи контекстуального перекладу.

Наступним перекладацьким прийомом є гіперонімічне перейменування – досить поширений метод відтворення реалій, основу якого становлять лексичні трансформації, категоризація денотата, генералізація, визначення частини і цілого. Даний прийом має на меті кількісне відтворення одиниць оригіналу, уникнення формальних втрат і полягає в підборі найбільш універсальних родових понять на позначення видових. У франкомовних перекладах Т. Шевченка зустрічаємо такі приклади: *un carrefour / розпутьтя, les Moscovites / москалі, les Polonais / ляхи, громадонька / la foule, le regime des attamans / Гетьманщина, tes chefs avec leurs fanions / гетьмани, бунчуки, des gens sans foi / поляки, au coin du feu / на запічку, les voitures / вози, mon amie / небога, les arbres / гаї, l'herbe / осока, chaumière / курінь, ma bonne fée / чарівниченько, baton d'hetman / булава, les chouettes / сичі, un commandeur, le capitaine / отаман*. Даним прийомом можна дуже легко замінити слово, відповідність якого практично неможливо знайти в іншій мові. Проте в деяких випадках переклад втрачає свою особливість, адже те чи інше слово несе своє навантаження та має своє неповторне значення. Крім того, Т. Шевченко використовує багато зменшувально-пестливих слів із суфіками *-еньк-*, *-оньк-* та ін., перекласти їх є нелегким завданням для перекладача, тому

виконати лексичну трансформацію слова є розумним вирішенням даної проблеми, або ж знайти варіант із генералізованим значенням, як-от: *ma bonne fête / чарівниченько, громадонька / la foule, une colombe pure / голубонька, le cosaque / козаченько*. Варто зазначити, що під час гіперонімічного перейменування втрачається деяка частина інформації, що міститься в лексичній одиниці оригіналу, і національне забарвлення реалії.

У перекладах також вдаються до методу уподібнення, який полягає в перенесенні акценту з екзотичного на побутово-тривіальне внаслідок недиференційованого ситуативного застосування таких відповідників. Наприклад, *шинок* у перекладах можемо знайти під відповідником *le cabaret*. Однак кабаре – це невеликий розважальний заклад із певною художньо-розважальною програмою, яка складається зі співу пісень шансон, одноактних п'єс, скетчів, танцювальних номерів. Заклад має французьке походження. А український шинок або корчма – заклад, де продавалися спиртні напої, аналог сучасних барів. Перед тим як іти зранку на роботу, заходили до корчми по тютюн. Після роботи заходили також на півгодини до корчми на відпочинок та бесіду, а часом і під час обіду, якщо робота була біля корчми. У святкові та недільні дні в корчмі проходили святкування цілою громадою з музикою та танцями до ночі. В іншому перекладі зустрічаємо переклад *шинок* як *l'auberge*, що є не зовсім точно, адже *l'auberge* в перекладі з французької – це ресторан, готель із рестораном у сільській місцевості. Єдина спільна паралель – це те, що обидва заклади знаходяться в сільській місцевості. Ще один приклад методу уподібнення: *telle une alouette en cage / як пташка без волі* – бачимо, що пташку зображено саме жайворонком. Можна висловити припущення, що це через те, що жайворонки є символом полювання у Франції, і тому в перекладача пташка без волі викликала думки як предмета, на який полюють, на який зазіхають.

Ще один засіб, яким часто послуговуються перекладачі, – це калькування (дослівний або буквальный переклад) – прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику. У франкомовних перекладах Шевченка калькування зустрічається рідко, та все ж є декілька прикладів: *Ivan Fer-a-Cheval / Іван Підкова, les seins / перси-гори, l'hydromel et l'eau de vie / мед-горілка, Le Moine, Tschernets / Чернець*. У багатьох випадках під час перекладу антропонімів можливі два варі-

анти перекладу калькування та звичайний літературний переклад, як перекладено *Le Moine, Tschernets / Чернець*. На жаль, під час передачі реалії калькуванням може зникнути національне забарвлення лексичної одиниці оригіналу.

Попри велику кількість методів, не завжди вдається вдало знайти відповідник слова, і тому доводиться перефразовувати речення, працювати з контекстом, застосовувати контекстуальний переклад. Наприклад, слово *порадонька* замінено цілим виразом *qu'allons nous faire maintenant*, або ж: «*Quant à moi, sur cette terre, Seigneur / Je ne demande pour mon coeur / Que l'amour, la paix, la chaleur*» («*Prière*») («*Мені ж, мій Боже, на землі / Подай любов, сердечний рай! / І більш нічого не давай!*») («*Молитва*») [16, с. 208]. Під час контекстуального перекладу реалії перекладач передає реалію за допомогою лексичної одиниці, яка логічно пов'язана з реалією оригіналу, однак не є словниковим відповідником. Існує ще і контекстуальне розтлумачення. Наприклад, звертання *ненько* перекладач замінює на *mon coeur, ma mère*, тобто називає неньку своїм серцем та все ж підкреслює і розтлумачує, що це його матір. Також дуже часто українські реалії перекладають не інакше, як звичайним адекватним перекладом. Наприклад: *sourcils noirs, mes beaux yeux bruns / чорні брови, карі очі* або ж *l'aigle aux ailes bleues noires / орел сизий*. Вирази справді українські, адже перший варіант є ознакою української дівчини, красу якої оспівано в піснях та віршах. Проте видається, що в даному виді перекладу бракує вказівки на те, що це особлива фраза з національним забарвленням. Відтак вибір методу під час перекладу залежить від орієнтації на оригінал або реципієнта, при цьому культурне значення реалії оригіналу може бути відтворено більшою чи меншою мірою або нейтралізовано.

**Висновки.** Отже, реалії в першоджерелі і перекладі в основному відіграють роль художніх деталей і є його невід'ємними компонентами, що активно функціонують у сюжеті, створюючи тим самим яскравість і образність національної специфіки. Розглянуті засоби перекладу – транскрипція/транслітерація, гіперонімічне перейменування, метод уподібнення, калькування, контекстуальний переклад, контекстуальне розтлумачення – по-різному відтворюють семантико-стилістичні функції реалії. При цьому культурне значення реалії відтворюється більшою чи меншою мірою. Обрання того чи іншого методу залежить від орієнтації на оригінал та знання реалії, яка вимагає індивідуального підходу під час перекладу.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Білас А.А. Образно маркована емотивність поеми Т. Шевченка «Наймичка» в оригіналі та французьких перекладах. *Studia linguistica*. 2012. Вип. 6(2). С. 138–144.
2. Виноградов В.В. О теории художественной речи. Москва : Высшая школа, 1971. 240 с.
3. Герцовська Н.О., Федорова Л.О. Реалія як лінгвістичне явище. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2014. Вип. 12. С. 36–43.
4. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад: довідник. Львів : Вид-во при ЛНУ, 1989. 215 с.
5. Кириченко Р.О. Тарас Шевченко і Франція: до історії франко-українських культурних взаємин. URL : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html>.
6. Пилипчук М.І. Стратегії очування та одомашнення в перекладі українських реалій. Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика. Київ : АграрМеді Груп, 2016. С. 287–291.
7. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.
8. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Межд.отношения, 1974. 216 с.
9. Снежик О.П., Федорова Л.О. Прийоми приблизного перекладу українських реалій у французькому художньому тексті. *Studia Linguistica*. 2011. Вип. 5. С. 465–469.
10. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : учеб. пособие. Москва : ООО «Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 416 с.
11. Чередниченко О.І. Шевченко у франкомовному світі. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія*. Вип. 1(46). 2013. С. 5–10.
12. Anthologie de la littérature ukrainienne du XI au XX siècle. Paris–Kyiv, 2004. 624 p.
13. Bibliothèque Slave Elzévirienne. T. XIII. Slavy Dcéra. Choix de poésies slaves recueillies par Adolphe d'Avril. Le réveil de l'illyrie. En Ukraine. Paris, 1896. P. 117–166.
14. Bigun O. The Psalms in French and Ukrainian Literatures: Versions by Clément Marot and Taras Shevchenko. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2016. № 3(4). P. 76–83.
15. Exemplarski J. Une épître de Chevtchenko. *Monde slave*. Mai 1918. № 11. P. 89–107.
16. Shevchenko T. Kobzar. Toronto :Taras Shevchenko Museum, 2014. 231 p.

УДК 81'33

**ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА КУЛЬТУРНЫХ КОНЦЕПТОВ**

**THE PROBLEMS OF TRANSLATING CULTURAL CONCEPTS**

**Буньятова Айтан Бахтияр кызы,**

*orcid.org/0000-0001-5188-2320*

*диссертант кафедри лексикології і стилістики  
англійського мови*

*Азербайджанського університету мов*

В статье говорится о проблеме возможности или невозможности перевода культурных концептов, некоторые из которых представлены в популярных теориях, связанных с культурой, об используемых терминах и их эквивалентах. Перевод и культура настолько взаимосвязаны, что переводчики больше не могут игнорировать культурные элементы в тексте. Вот почему, прежде чем анализировать некоторые теории перевода, связанные с культурологией, очень важно установить, что есть культура и каковы проблемы, возникающие при ее переходе в другое сообщество.

**Ключевые слова:** передача информации, перевод культуры, культурный поворот, культура-граница термины, эквивалентность, мир знаний.

У статті йдеться про проблему можливості або неможливості переведення культурних концептів, деякі з яких представлені в популярних теоріях, пов'язаних із культурою, про використовувані терміни і їх еквіваленти. Переклад і культура настільки взаємопов'язані, що перекладачі більше не можуть ігнорувати культурні елементи в тексті. Ось чому, перш ніж аналізувати деякі теорії перекладу, пов'язані з культурологією, дуже важливо встановити, що таке культура і якими є проблеми, що виникають під час її переходу в інше співтовариство.

**Ключові слова:** передача інформації, переклад культури, культурний поворот, культура-кордон терміни, еквівалентність, світ знань.